

S. Sayısı : 155 e ek

İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve İçişleri Komisyonu raporu (1/575)

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

İçişleri Komisyonu

Esas No. 1/575

Karar No. 37

10 . VI . 1946

Yüksek Reisliğe

İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısının, Kamutayın 7 . VI . 1946 tarihli toplantısında görüşülmesi sırasında tasarının komisyona geri verilmesi üzerine mezkûr kanun tasarısı İçişleri Bakanı huzuriyle yeniden incelendi.

1. — Genel meclis üyelerinin, şimdiye kadar olduğu gibi, her ilce bir seçim çevresi itibariyle ilceler adına seçilmesi,

2. — Yine şimdiye kadar olduğu gibi seçim döneminin dört yıl olarak kabulüyle kısmi yenileme şeklinin kaldırılması,

Esaslarını kanun tasarısının bütünü görüşülürken Kamutayda belli olan temayüle ve verilen önergeye uyularak kabul edilmiş ve 103 ncü maddede ve 104 ncü maddenin 4, 5, 10, 12, 13, 15 ncü bendleriyle 108 ve 110 ncü maddelerinde gerekli değişiklikler yapılmış ve 104 ncü mad-

denin 3 ncü bendi kaldırılmıştır.

Kamutayda, evvelki teklifimiz gibi, ivedilikle görüşülmesi dileğiyle Yüksek Başkanlığa sunulur.

İçişleri Ko. Başkanı	Baş. V.	Sözcü
Tekirdağ	Çoruh	Bolu
C. Uybadın	A. Tüzün	H. Ş. Adal
Kâtip		
Trabzon	Balıkesir	Balıkesir
S. Abanozoğlu	S. Uzun	F. Tiritioğlu
Bursa	Elâzığ	Erzurum
F. Güvendiren	I. Yalçın	N. Elgün
Gaziantep	Giresun	(Gümüşane
Dr. A. Melek	N. Osten	R. Güreli
Kars	Kayseri	Konya
E. Özoguz	A. H. Kalaç	Ş. Ergun
Malatya	Maraş	Sivas
E. Barkan	R. Kaplan	M. Ş. Bleda
Sivas	Tokad	Zonguldak
E. Dizdar	A. G. Pekel	R. Vardar

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bir madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 13 Mart 1329 tarihli İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 103, 104, 108, 110 ve 111 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 103. — Her ilde bir genel meclis bulunur. İl Genel Meclislerinin üyeleri ilçeler adına seçilir. Her ilce bir seçim çevresidir.

Nüfusu 20 000 e kadar olan ilçelerden bir 20 001 den 30 000 e kadar iki, 30 001 den 45 000 e kadar üç, 45 001 den 60 000 e kadar dört üye seçilir. Bundan sonra her 20 000 nüfus için bir üye eklenir.

Bu esasa göre her ilçenin çıkaracağı üye sayısı il İdare Kurulu ve daimî komisyonunun birlikte toplanması suretiyle kurulacak heyetin kararı ile belirtilir. Ve il içinde yayınlanır.

Madde 104. —

1.—Genel meclis üyeleri seçim hakkını haiz olanlar tarafından doğrudan doğruya seçilir. Oylar bir günde ve seçime ara verilmeden kullanılır.

Seçmen olabilmek için:

- A) Türk olmak;
- B) 22 yaşını bitirmiş olmak;
- C) Kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak;
- D) Kısıtlı olmamak;
- E) Yabancı Devlet uyruklüğünü öne sürmemek;

F) Yabancı bir Devletin resmî hizmetinde bulunmamak;

G) İlce içinde yerleşmiş veya bu maksatla ilçede altı aydanberi oturmuş olmak; lâzımdır.

2. Silâh altında bulunan erat, jandarmalar, subaylar, polisler, askerî memurlar, askerî yargıçlar ve askerî okullar öğrencileri genel meclis seçimlerinde oylarını kullanamazlar.

3. Her ilin merkez ilçesinde ve o ile bağlı ilce merkezlerinde seçimi idare ve kontrol etmek üzere belediye başkanının başkanlığında beş kişilik birer seçim kurulu teşkil olunur. Bu kurul üyeleri belediye meclisleri tarafından ve kendi aralarından seçilir. Ancak fesih, iptal veya meclisi teşkil edecek miktarda üye

ve yedek üye kalmamış olmak gibi suretlerle belediye meclisinin kurulması mümkün olmayan yerlerde belediye başkan veya başkanvekili veya ilçenin yeni kurulmuş olması sebebiyle belediye seçimi henüz sonuçlanmamış olan yerlerde kaymakamlar tarafından belediye sırası içindeki mahalleler halkından ve belediye üyeliği şartlarını haiz bulunanlardan ikişer kişi çağırılır. Bunlar çağırılan başkanlığı altında belediye binasında toplanarak ya aralarından veya belediye üyesi şartını haiz olmak üzere dışardan yukarıda gösterilen miktarda seçim kurulu üyesi seçerler. Üyelerin üçü toplanmadıkça ve hazır bulunanların oyçokluğu birleşmedikçe seçim kurulunun kararları muteber olmaz.

Belediye şubesi olan ve ilce teşkilâtı bulunan şehirlerde seçim kurullarına belediye şubeleri müdürleri başkanlık eder.

Seçim kurullarında sayfaları numaralı ve idare kurulunca onamlı bir tutanak defteri bulunur. İşlemler ve kararların tutanakları bu deftere yazılır. Başkan ile üyeler tarafından imza olunur.

4. Her seçim kurulu, vali veya kaymakamın Başkanlığı altında idare kuruluyla birlikte toplanarak, bütün seçmenlerin oylarını bir gün içinde kullanabilmelerini sağlamak amacı ile, seçim çevresini mümkün olduğu kadar bin seçmen sayısını geçmeyecek şekilde seçim bürosu adı verilen seçim sahalarna ayırır. Bu kararlarda büroların nerelerde kurulduğu mekezleri ve hangi köy, mahalle ve sokakları kısmen veya tamamen, içine aldıkları açıkça belirtilir.

Bu kararlar Ağustos ayının ilk haftası içinde ve en az seçim gününden 15 gün önce gazete çıkan yerlerde gazetelerle olmayan yerlerde diğer vasıtalarla ilân edilir. Her seçim bürosunda, başkan ve üyeleri seçim kurullarınca seçilecek beş kişilik bir komisyon bulunur. Bu komisyonlar belediyesi olan seçim sahalarmda belediye başkanları ile belediye meclis üyeleri arasında, meclis üyeleri yetmiyen yerlerde belediyesi olmayan seçim sahalarmda müntazım kılâzlerden seçilir.

Seçim komisyonları başkan ve üyelerden çekilen veya komisyona gelmeyen bulunursa yerlerine seçim kurullarınca diğerleri seçilir. Toplanma, ve karar verme yeter sayısı ile kararların defterlere yazılması ve imzalanması hakkında seçim kurullarına ait hükümler bu komisyonlar hakkında da uygulanır.

5. Üye seçiminde oy vermeğe hakkı olanları ad ve soyadı, baba ve ana adını, doğum yeri ve tarihi, ikametgâhının bulunduğu mahalle ve sokağının adı ile numarasını ve sanat ve işini gösterecek surette; şehir ve kasabalarda belediyelere, köylerde ihtiyar meclislerince hazırlanacak seçmen defterleri en geç Ağustosun 8 nci günü akşamına kadar seçim kurullarına verilir. Defterlerin bu kurullar tarafından incelenmesi işleri en geç Ağustos ayının 12 nci günü akşamına kadar bitirilir.

6. Beşinci bende göre hazırlanmış olan seçmen defterlerinin bürolar itibariyle örnekleri çıkarılarak her seçim bürosu için kabul edilen genel yerlerde, tatil günleri hariç olmak üzere, altı gün asılır. Bu defterlerin en geç Ağustosun 13 ncü günü sabahı asılma ve asılma süresinin son günü saat 18 de kaldırılmış olması lâzımdır. Defterlerin asılmazdan önce, hangi günler asılı kalacağı ve hangi güne kadar itirazların kabul edilebileceği ve hangi günden sonra itirazların kabul edilemeyeceği seçim kurulları tarafından gazete ile, olmalı yerlerde diğer vasıtalarla halka ilân edilir.

Defterlerin asılması ve kaldırılması ödevi şehir ve kasabalarda belediye idarelerine köylerde muhtar ve ihtiyar meclislerine aittir.

Defterlerin asılı kaldığı altı gün içinde seçmenlerin adları, nitelikleri, defterlere yanlış veya mükerrer yazılmış veya hiç yazılmamış olduğuna dair ileri sürülecek itirazlar seçim kurullarınca dinlenip kurul kararıyla gereken düzeltmeler yapılır. Seçim kurulları yerinde görülmeyen itirazların reddi hakkındaki karar örneğini itiraz edene bildirir. Bu kurullarca itirazlar yerinde görülmediği takdirde ret kararının örneği itiraz edene en geç defterlerin asılıktan indiği günden başlayarak iki gün içinde tebliğ edilir.

Seçim kurulunun kararına razı olmıyanların, kararın bildirilmesi gününden başlayarak üç gün içinde mahallin asliye hukuk mahkemesine, bulunmıyan yerlerde sulh hukuk yargıçlığına

seçim kurulunun kararıyla birlikte başvurarak itiraz etmeğe hakları vardır. Bu süre bittikten sonra itiraz hakkı kalmaz.

Mahkeme itiraz iddialarını ençok altı gün içinde kesin olarak karara bağlar. Bu konudaki müracaat ve kararlar hiçbir harç ve resme tâbi değildir.

7. Seçim kurullarınca, herhangi bir vatandaşın adaylığının seçim bürolarında yayılabilmesi için oyların atılmasından enaz bir hafta önce, seçilmek niteliğini taşıyan vatandaşın bir dilekçe ile istekte bulunması lâzımdır.

Vatandaşın siyasi bir parti tarafından adaylığının bildirilmesi veyahut o seçim çevresi seçmenlerinden enaz yüz kişinin yazı ile başvurmaları halinde de adaylığı yayılır.

Seçim gününde sandığın yakınında münasip bir yere konulacak levhalara adayların adları, soyadları, meslek ve sanatları yazılarak ilân edilir.

8. Defterlerin asıldığı gün, bunların asılı kalacağı süre ile düzeltilmeleri ve mahkemeye başvurma ve mahkemece karar verilme süreleri hesaplanarak bu sürelerin sonunu kovuşturana ilk Pazar gününe rastlayacak şekilde oyların il içinde hangi gün kullanılacağı valinin başkanlığında il idare kurulu ve daimi komisyonunun birlikte toplanması suretiyle kurulacak heyetin kararıyla belli edilir ve il içinde yayılır.

Sandığın açık kalacağı süre saat sekizden on dokuza kadardır. Ancak sandık başında oyunu kullanmamış seçmenler varsa onlar da oylarını kullanmadan tasnife başlanamaz.

9. Büro seçim komisyonlarının, oyların kullanıldığı günden enaz bir gün önce seçim kurullarınca kendilerine teslim edilen oy sandığı ve bürolarına ait seçmen defterleriyle birlikte büro merkezinde bulunmaları lâzımdır. Büro merkezinde sandığın konulacağı yeri mahallin icaplarına göre seçim komisyonu tâyin ve ilân eder.

10. Her seçmen kendi oyunu getirip seçim bürosundan alacağı zarf içine koyarak sandığa atmakla ödevlidir. Bu zarflar önceden seçim kurullarınca hazırlanıp mühürlenmiş olarak seçmen sayısınca seçim bürolarına verilir. Pusulaların beyaz kâğıttan olması gerekli olup bunlara seçmenlerin imzası, mühürü, adresi veya seçmenin kim olduğunu belli edecek, herhangi işaret konulmayacağı gibi her zarfa yalnız bir

oy pusulası konur.

Pusulalara seçilecek üye sayısının bir misli fazlasiyle ad yazılır, önceden hazırlanıp yazılmış veya bastırılmış oy pusulaları da kullanılabilir.

Seçmenler oylarını yalnız adaylara vermeğe mecbur olmayıp dilediklerine verebilirler.

Her seçmen, ikametgâhının bulunduğu seçim bürosundan başka büroda oyunu kullanamaz. Ancak seçim komisyonlarının başkan ve üyeleri görevli buldukları bürolarda seçmen defterlerinin sonuna adları yazılmak ve hizaları imzalanmak suretiyle oylarını kullanabilirler. Seçim komisyonunca her seçmene kimliği sorulur ve gerekirse kimlik cüzdanını göstermesi istenebilir. Bu suretle kimliği belli olan seçmenin seçim defterinde yazılı adı hizasına imzası veya mühürü alındıktan sonra oyunu kullanmasına izin verilir. İmza bilmiyen ve mühürü olmıyanların sol elleri başparmağı bastırılır. Bu parmağı olmıyanların hangi parmağının bastırıldığı yazı ile açıklanır.

Hiçbir sebep ve suretle başkasının adına oy zarfı sandığa atılamaz.

11. Sandığa oy pusulaları atılmadan önce seçim komisyonu başkanı üyelere ve hazır bulunanlara sandığın boş olduğunu gösterir ve bu olay bir tutanakla belirtilip komisyon üyeleri tarafından imza edilir. Sandığın başka, başka anahtarla açılır iki kilidi, üzerinde ince bir mektup sığacak kadar aralığı bulunur. Sandık anahtarlarından birini başkan, diğerini komisyon kararıyle üyelere saklar.

12. Seçim bürosunda, seçmen defterlerine konmuş olan imza, mühür veya parmak işaretlerine göre oylarını kullananların sayısı bir tutanakla belirtilerek sandık, seçim komisyonunca açılır ve aşağıda yazılı olduğu üzere hemen tasnif edilir :

A) Sandık içinden çıkan oy zarfları ayrı ayrı olarak, oylarını kullananların sayısını belirten tutanakla karşılaştırılır;

B) Oy pusulalarına yazılan adlar okunmazsa veya seçilenin kim olduğu belli olmazsa hesaba katılmaz;

C) İstenilen sayıda fazla ad yazılmış olan pusulaların başından başlayarak yalnız yetersayısı kabul edilir.

D) Pusulaya yetersayısından az ad yazılmışsa hesaba katılır;

E) Zarf içinde birden fazla pusula çıktığı ve bu pusulalarda aynı adlar aynı sıra ile yazılı bulunduğu takdirde pusulalardan yalnız biri yukarıdaki fıkralara göre hesaba katılır ve eğer bu pusulalarda başka başka adlar yazılmış veya aynı adlar değişik sıra ile yazılmış ise hiçbiri hesaba katılmaz;

F) Pusulaya aynı ad birkaç kere yazılmışsa bir defa yazılmış sayılır;

G) Renkli kâğıtlara yazılan pusulalarla, imzalı, mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belli edecek herhangi bir işaret taşıyan pusulalar hesaba katılmaz.

Bu suretle oyların sayılması ve tasnifi bittikten sonra:

A) Seçim günü;

B) Sandığın ne zaman ve kimlerin huzuru ile açıldığı;

C) Sandıktan kaç oy zarfı çıktığı ve oylarını kullananların sayısını belirten tutanakla karşılaştırma sonucu;

D) Oy pusulalarından kaç tanesinin ne sebeple hesaba katılmadığı;

E) En ziyade oy alanlardan başlayarak her adayın kaç oy almış olduğu;

F) Seçimin kanuna aykırı şekilde yapıldığı haber verildiği veya şikâyet edildiği takdirde bunların nelerden ibaret olduğu

Bir tutanakla belirtilir.

Seçim bürolarınca tutulmuş olan tutanaklar ve seçim defterleriyle hesaba katılmayan oy pusulaları seçim komisyonları tarafından mühürlenmesi bir zarf içinde, seçim bürosunun bağlı olduğu seçim kuruluna teslim edilir. Hesaba katılan oy pusulaları komisyon üyeleri ve orada hazır bulunanlar önünde yakılır ve bu keyfiyet bir tutanakla belirtilir.

13. Seçim kurulu, on ikinci bentte yazılı tutanakları tamamen teslim aldıktan sonra, aynı esalar çerçevesinde ve bu tutanakları birleştirmek suretiyle ayrı bir tutanak düzenliyerek seçim çevresi içinde kimlerin kaç oy aldıklarını belirtir. En çok oy kazananlar üyeliğe ve ondan sonra oy kazananlardan ilencinin çıkaracağı üye sayısı kadarı da yedek üyeliğe seçilmiş sayılır. Eşit oy kazananlardan evli olan, evlilerden yaşı büyük olan, bu da eşit ise çocuğu çok olan tercih olunur. Çocuk sayısında da eşitlik halinde kura çekilerek adı önce çıkan sırada evvel olur.

Seçim kurulu, düzenliyeceği bu tutanağı he-
men mahallin en büyük idare üstü aracılığıyla
valiliğe gönderir. Valiler üyeliği ve yedek üye-
liği kazanmış olamların adlarını il içindeki gaz-
zetelerden biriyle ilân edecekleri gibi kendilerine
de yazı ile bildirirler.

Seçim bürolarınca düzenlenmiş olan bütün
tutanaklar ve seçim defterleri ve diğer kâğıtlar
mühürlü bir zarf içinde seçim kurulları tarafın-
dan çevrenin bağlı olduğu il veya ilçe belediye
başkanlığına teslim edilir. Belediye başkanları
bu zarfları bir seçim dönemi süresince saklamak-
la ödevlidirler.

14. Seçime katılan siyasi Partilerin temsil-
cileri oyların sandığa atılması, açılıp tasnif
edilmesi sırasında seçim kurulu ve komisyonlar-
nın da hazır bulunmağa yetkilidirler. Bu mak-
satla seçim kurulları başkanlar teşkilâtı olan
yerlerde bu partilerin birer temsilcisini seçimde
hazır bulunmak için yazı ile dâvet ederler.
Doğrudan doğruya adaylığını koyanlar kendi-
leri seçim kurul ve komisyonlarında bulunabile-
cekleri gibi temsilcilerini de gönderebilirler.

15. 13 ncü bende göre düzenlenmiş olan
tutanaklar, ilk toplantısında genel meclise ve-
rilir. Meclis bu tutanağı seçilen üyelerin kanun-
da gösterilen nitelikleri haiz olup olmadıkları,
seçimin yolunda yapılp yapılmadığı bakımların-
dan ve varsa bu konudaki ihbar ve şikâyet-
lerle birlikte inceliyerek bir karara bağlar.

Kararın özeti ilgililere tebliğ edilir. İlgili-
ler, tebliğ tarihinden başlayarak yirmi gün içinde
bu kararlara karşı Danıştaya itiraz edebilirler.
Bu konudaki itirazlar Danıştayca en geç iki ay
içinde karara bağlanır.

Üyelerden birinin kanuni niteliği haiz olma-
dığına karar verilirse seçildiği ilçenin yedekle-
rinden en çok oy alan üyeliğe çağrılır. Seçim
me fesat karıştırıldığı kabul edilirse o ilçede se-
çim yenilenir.

16. — Vali ve kaymakamlar, seçim kurullarına
ve komisyonlarına seçim işlerinde çalıştırıl-
mak için yeteri kadar kâtip verirler.

Vali ve kaymakamlar yargıç ve yargıç sını-
fından olanlarla subay ve askerî memurlar dışın-
da kalan bütün memur ve hizmetlileri seçim
işlerinde çalıştırmaya yetkilidirler.

Genel meclis seçimine ait bütün giderlerle,

görevlendirilecek memur ve hizmetlilerin taşın-
ma giderleri ve gündelikleri il özel idare bütçe-
sinden ödenir.

17. — Bu kanuna göre seçim işlerinde çalış-
tırılmaları vali veya kaymakamlara uygun gö-
rülen memur ve hizmetlilerin verilen görevi
makbul bir özüre dayanmaksızın kabul etmeyen-
lerinden beş liradan 25 liraya kadar ve bu gö-
revlere tayin edilenlerin görevlerini kabul etme-
lerine engel olanlardan on liradan 50 liraya ka-
dar hafif para cezası alınır. Bu cezalar seçim
yapılan yerin en büyük mülkiye üstü tarafından
verilir. Bu cezalara karşı itiraz veya temyiz olu-
namaz.

Madde 108. — İl genel meclislerinin süresi
Eylül ayından başlamak üzere dört Seçim dö-
nemi bitmezden önce meclis feshedilir veya in-
fisah ederse yeniden seçilecek meclis eski meclis-
in süresini tamamlar. Bir seçim dönemi için-
de yeniden kurulmuş veya kurulacak olan ille-
rin genel meclislerine ait süreler de diğer ge-
nel meclislerin süresiyle birlikte sona erer. Seçim
dönemi sonunda seçimin yenilenmesine imkân
görülmezse Bakanlar kurulu kararıyla süre bir
yıl uzatılır. Bu takdirde, uzatılan süre gelecek
meclisin döneminde geçmiş sayılır.

Madde 110. — Üyelerden çekilen, ölen veya
süresi bitmeden önce başka bir İle ikametgâhı-
nı nakleden veyahut üye olmak niteliğini kay-
bedenlerin yerlerine hangi İlceden seçilmişlerse
o İlcein yedekleri, kazandıkları oy sırası ile, ev-
velki üyenin süresini bitirmek üzere getirilir.
Yedek üyelerden genel meclise üye olarak alın-
dıktan sonra üyelik açılırsa o İlcede, son Genel
Meclis seçimi için hazırlanan defterler esas
tutulur, yalnız açılan üyelik için yeniden se-
çim yapılır. Bu suretle seçilen Üye, yerine se-
çildiği üyenin süresini doldurur.

Madde 111. — İl genel meclisleri yılda bir
defa Eylülün ilk yarısı içinde toplanır. Seçim.
den sonra ilk toplanma günü valilerce, diğer
toplanma günleri il genel meclislerince karar-
laştırılır.

Ek madde — Milletvekilleri Seçimi Kanunu-
nun caza hükümleri bölümündeki 36, 37, 38,
39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, ve 46 ncı maddeleri

hükümleri il genel meclisi seçimlerinde de uygulanır.

GEÇİCİ MADDE — Bu kanun yayımlanmasından sonra ilk genel meclis seçimi 1946 yılı Ağustos ayı içinde yapılır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

